folkebiblioteket

Folkebiblioteket #12
Folkebiblioteket #11
Folkebiblioteket #10
Folkebiblioteket #9
Folkebiblioteket #8
Folkebiblioteket #7
Folkebiblioteket #6
Folkebiblioteket #5
Folkebiblioteket #4
Folkebiblioteket #3
Folkebiblioteket #2
Folkebiblioteket #1

Folkebiblioteket er en serie arrangementer og publikasjoner hvor samtidspoesien diskuteres, med vekt på forholdet mellom poesi, politikk og publiseringsformer. Serien er et samarbeid mellom Forlaget Attåt og Deichmanske bibliotek, avd. Grünerløkka i Oslo. Den skal gå i to år. Arrangementene og publikasjonene redigeres av Paal Bjelke Andersen.

Folkebiblioteket tar gjerne i mot innspill til fremtidige arrangementer og numre av bladet. Kontakt: paalbjelke [at] gmail [dot] com

Forlaget Attåt 2011 og 2012

Folkebiblioteket er støttet av:

INSTITUSJONEN FRITT ORD

norden Nordisk Kulturfond

KULTUR ETATEN

DEICHMANSKE BIBLIOTEK

INGER ELISABETH HANSEN

HVORFOR LUKKET INGEN ØYNENE PÅ CHE

(Che i pysjamas med lukkede øyne)

En poetisk dokumentasjon

Da Don Quixote ble avnarret døde han.

Virkeligheten var stygg, slem og dum.

Skjønnheten fantes bare i fiksjonen om virkeligheten .

Don Quixote døde i skammen over å ha innbilt seg skjønnhet og skjønne omgangsformer som et sosialt ideal.

Han hadde tatt feil. Han ble avnarret rett foran øynene på oss.

Men dette er en gammel historie om speil.

Jeg tror det er mulig å fortelle en ny historie om speil.

Boka *Don Quixote* blir kalt for den første romanen: og romanen speiler vår kulturs grunnleggende tema, at forholdet mellom fiksjon og virkelighet er manipulerbart, det er en kampsone, et offentlig rom for iscenesettelser utkledd som debatt, politikk, kunst, litteratur, etc.

Georg Johannessen sa engang at Aftenposten er en roman som kommer ut to ganger daglig.

Wikileaks skapte kanskje fjorårets største bestselger?

Kan man si at Wikileaks-volumet – eller boka – er våre dagers reelle oppfølger av romanen *Don Quijote*?

Hvem er i så fall helten eller antihelten Don Quixote: Wikileakerne, de avslørte diplomatene, byråkratene og politikerne, eller oss, leserne, betrakterne?

Hvem blir avnarret og hvem blir ikke, hvem er the Weakest Link, hvem spiller, hvem blir spilt med, hvorfor slipper spillet unna det å bli satt navn på?

Slavoj Zizek avslutter essayet «Dannelse i Wikileaks tidsalder» slik:

«Vi står overfor den skamløse kynismen til en verdensorden der representantene bare innbiller seg at de tror på sine forestillinger om demokrati, menneskerettigheter osv. Gjennom handlinger som Wikileaks-avsløringene er skammen – vår egen skam over å tolerere at en slik makt styrer oss – gjort mer skamfull gjennom offentliggjøringen av den.»

Le Monde Diplomatique, februar 2011

Stygg, slem og dum.

Sjelden har den norske virkeligheten sett så stygg, slem og dum ut som rundt årsskiftet 2010-2011. Betyr det at konsensus om hvor grensen går mellom fiksjon og virkelighet flytter på seg, at noe er blitt synlig som vekker ubehag, at det har oppstått en viss intoleranse overfor egen skamfullhet?

Den gamle norske revy-scenen hadde en god tradisjon for å latterliggjøre diplomater, politikere og rikfolk. Men følte publikum den gang skam over å la seg styre av de som ble latterliggjort? Når kom skammen, når ble skammen norsk, og når ble det typisk norsk å tolerere skammen over hvordan det hele ser ut når vi blir bedt om å tro på det vi får se, det som blir iscenesatt for oss?

Er den toleransen som gir minst avkastningsbegrensinger en toleranse overfor vår egen skamfullhet over å la oss styre av folk som innbiller seg at de tror på forestillinger om «demokrati», «menneskerettigheter» etc?

Det er en stilltiende konsensus om å la slikt være en innbilning så lenge pengene flyter. Så lenge vår omdømmekapital ikke utsettes for raid.

Så kan vi sitte der og se på en statsbyråkratminister som innbiller seg på TV at han/hun/den tror på de gode norske forestillingene om rettferdighet, humanisme, likhet for loven og at Stein Erik Hagen en god for landet vårt, Norge. Byråkraten, dagens orakel på skjermen, sier han/hun/den snakker fra en beslutningsmaskin, og det er noe objektivt og tillitvekkende over talen fra en maskin. Vi kan innbille oss at vi tror på forestillingen.

Men så skjer det, som i Keiserens Nye Klær og Peer Gynt:

Han er jo naken! Han lyver!

Han skjønner jo ikke at han blir sett, at vi ser ham!

Han, hun, den, makta blir sett av interaktive blikk, av blikk som ser tilbake.

Så blir et nytt frigjøringsikon skapt rett foran øynene på oss: Tahrirplassen i Kairo, Egypt.

Mubaraks sikkerhetspoliti og betalte bøller bidro ufrivillig til å skape dette nye internasjonale frigjøringsikonet, og å la det tre i kraft: Tahrirplassen.

De, sikkerhetspolitiet, gjorde det de ble bedt om å gjøre og det de har pleid å gjøre: de oppførte seg som sikkerhetspoliti i et diktatur, de skjøt, kidnappet og torturerte. Men på Tahrir-plassen ble de sett. Med alle nye medier rettet mot seg som et fasettøyd speil, ble bildet av dem ugjenkjennelig for dem selv. De mistet verdigheten, respekten og fiksjonen. Sjefene for sikkerhetspolitiet tok feil, de feilberegnet publikum. De framsto som uten en kommunikasjonsstrategi, som noe utdatert, ute av tiden.

Var det som skjedde at egypterne, og særlig de unge høyt utdannede egypterne, sluttet å tolerere sin egen skamfullhet over å la seg styre av noe så stygt?

folkebiblioteket

Jeg tror ikke Zizeks begreper uten videre kan fange det som skjedde for egypterne i Egypt.

Begrepene hans må være typisk europeiske, kanskje de fanger en norsk og europeisk skamfullhet over å tolerere at man må alliere seg med diktaturer i det innbilte demokratiets navn.

Og her kan jeg ikke la være å tenke på CIA – Central Intelligence Agency – og deres ufrivillige bidrag til å skape det forrige store frigjøringsikonet: Che Guevara.

Da CIA og juntaen i Bolivia skulle presentere Che som død og beseiret – etter å ha drept ham – var han nøye iscenesatt. Han lå klargjort på likhuset for å bli presentert for verdenspressen, ren og velstelt som et vanlig lik, ikledd stripete sykehuspysjamas. Så skjedde det noe, løytnanten som kom for å inspisere tok regien, og dermed ble Che presentert for verdenspressen som det ikonet vi kjenner: med bustete hår, beret og geriljauniform. Og dessuten med dette blikket som skuer ut i verden. For da verdenspressen kom, løftet de hodet på ham, som på et jakt-trofé, og han stirret rett inn i kameraet.

De hadde ikke lukket øynene på Che. Var det for å vise mangel på respekt for den døde? De glemte blikket hans, at blikket kan være en boomerang. De feilvurderte, de tok feil.

Det er så dumt at det er usannsynlig.

Tenk: Che i pysjamas med lukkede øyne. De kunne presentert Che for verdenspressen ikledd sykehuspysjamas og med øynene lukket. Hvorfor lukket ingen øynene på Che?

Ja, hvorfor lukket ingen av dem øynene på Che?

De hadde lukket øynene på ham da de surret ham fast til den høyre meien på militærhelikopteret. Da de hadde henrettet ham i den lille skolestuen i landsbyen La Higuera, kl. 13.10 noterte CIA agent Felix R., som befant seg i skuret ved siden av, lukket noen øynene på ham. Kaptein, senere general i US Army, Gary P., har fortalt at da de surret båren med Che fast til den høyre meien på helikopteret, var øynene lukket på Che. Men ingen hadde bundet opp kjeven hans, så kaptein Gary P. tok tørklet fra sin egen hals og bandt opp kjeven på Che. Dette gjorde han, har han sagt, for at det skulle bli enklere å kjenne igjen Che. Å gjøre den henrettede Che gjenkjennelig som Che, var offiserenes strategi. Derfor hadde ingen av dem skutt Che i ansiktet.

Slik ble han fraktet til den større landsbyen Vallegrande for å identifiseres, seende nesten ut som seg selv. Men da de surret ham til helikoptermeien var øynene lukket på ham. Slik ble han fraktet med lukkede øyne, surret fast der ute, der nede under cockpiten (kabinen), ikke lagt i pose, ikke pakket i klede eller sekk, uinnpakket, utildekket, med føttene vendt mot flyretningen, med hodet vendt mot vinden. Med 3 par sokker på, med 3 kuler i lungene, 4 i mageregionen, og en siste, en endelig, kule i hjertet, men med ansiktet helt, uten et skudd i ansiktet, med kjeven på plass, med øynene lukket, utildekket mot vinden, ble Che fraktet til Vallegrande for å identifiseres.

Alene i vinden der ute som død i 20 minutter, på den for korte båren, med føttene stikkende utenfor, beskyttet av 3 par sokker, slik var overfarten. 20 minutter alene som død der ute. På rygg under helikopterkroppen, med ansiktet vendt mot vinden, på vei mot myndighetene, på vei mot hele verden, for å presenteres som død. Gjenkjennelig, identifiserbar, lignende på seg selv, seende ut som bildene av seg selv. Men med øynene lukket på seg, slik de døde gjerne presenteres.

Så har det skjedd, under overfarten, at øynene til Che ble åpnet igjen. Slik han ble fraktet med ansiktet eksponert, der oppe i luften, så kort tid etter sin død, måtte det skje. Vinden åpnet øynene på Che. Luftstrømmene skjøv naturligvis øyelokkene hans opp igjen. Che landet i Vallegrande med øynene åpnet av vinden. Med øynene åpnet av vinden ble han avlevert på vaskeriet på sykehuset Nuestro Senor de Malta, og slik var det hun så ham, sykesøsteren Susana O., som ble innkalt for å gjøre ham presentabel:

På en for kort båre over 2 sementvaskekummer, med føttene stikkende utenfor med 3 par sokker på, med kjeven bundet opp av tørklet til kaptein Gary P., med munnvikene vendt opp av vinden og med øynene åpnet. «Han fulgte meg med blikket», skulle sykesøster Susana O. fortelle etterpå, og hun dro av ham de 6 sokkene og vasket føttene hans, hun løsnet tørklet til kapteinen, senere general Gary P., rundt Ches kjeve og skalle og stusset kinnskjegget på ham. «Og øynene til Che var så levende», fortalte hun etterpå, «han fulgte meg med blikket», fortalte hun samme kveld til naboer, familie og alle som kom og spurte i landsbyen Vallegrande langt borte, langt inne i åsene i Bolivia, den 9. oktober, mindre enn 12 timer etter at han ble henrettet med et M2 automatgevær, bare 20 minutter med helikopter lenger bort.

Slik at blant de tusen som kom for å se på Che, da han ble vist fram av de militære på båren over vaskekummene i vaskeriet neste dag, den 10. oktober, var det mange som etterpå kunne fortelle at Che fulgte dem med blikket når de stimlet rundt ham, uten sperrer, uten adgangsbegrensninger, for å se på ham. «Øynene hans er så levende, så store» var det mange som sa.

Men før det, kvelden før, hadde Susana O., sykesøsteren ved Hospital Señor de Malta, kledd det så kjente antrekket av Che, kastet de skitne og blodige plaggene på golvet i en krok, vasket hele ham og kledd på ham pysjamas. Hun hadde gredd håret hans bakover, glattet det ut så han lå der, glattgredd, i pysjamas, men fremdeles med øynene åpnet, øynene åpnet av vinden. Sykesøster Susana O. var ingen gammel kvinne, men rutinene har hun nok villet følge, samvittighetsfullt har hun stelt den døde slik de døde skal stelles. Så da løytnant Andrés S. kom for å inspisere jobben hun hadde gjort med den døde, kan hun kanskje ha sagt at «øynene hans, burde vi ikke få lukket øynene hans», men forsiktig, engstelig for å blande seg i det som kunne være en militær beslutning, men det er slett ikke sikkert at hun spurte, at spørsmålet kom opp overhode, dette har Susana O. ikke fortalt noe om.

Derimot har hun fortalt at Che var ren og pen da løytnanten kom for å se på ham, Che hadde nystrøket pysjamas på, og løytnanten likte det ikke. Hun har fortalt at løytnanten ikke likte inntrykket Che ga i pysjamas, løytnanten mente det ville være feil å presentere den døde Che for verden i pysjamas. Feil strategi, har hun fortalt at løytnanten sa, denne guerrilleroen, sa han, dette beviset på geriljaens nederlag, dette beviset på den bolivianske hærens endelige seier, kan ikke presenteres for pressen i pysjamas, sa

løytnant Andrés S. Han ser jo helt borgerlig ut, skal løytnanten ha uttrykt, Che ser ut som en sønn av borgerskapet, så respektabel, hvor er triumfen i å beseire en sånn. Han må se ut som den han var, Che var en guerrillero, han skal se ut som beviset på vår seier, skal løytnanten ha forklart sykesøster Susana O. Og han ba henne plukke opp det skitne gerilja-antrekket fra golvet og kle det på ham igjen, han ba henne buste til håret på Che og få lokkene fram igjen, han fant til og fram en beret og la den ved hodet hans, siden Che var blitt avlevert barhodet.

Men de lukket ikke øynene på ham, ingen av dem lukket øynene på Che.

Slik ble han vist fram som død for verden, utkledd som seg selv, utkledd som guerrillero, gjenkjennelig i antrekket, med kjeven på plass, munnvikene vendt opp, håret i uorden og med øynene åpnet av vinden. Den 10. oktober, under seiersoppvisningen, under feiringen av triumfen, løftet en av offiserene, for å understreke triumfen, på hodet til Che, så kameraene skulle få se at her er den døde Che. Og kameraene så Che med hodet løftet, hodet løftet akkurat nok til at blikket hans kunne se rett inn i kameraet. Og blikket til Che så rett inn i kameraet.*

Slik ble han presentert for verdenspressen.
Han kunne ha blitt presentert i pysjamas med lukkede øyne.

** faktiske opplysninger fra* El Gatopardo, *2008*

Legg igjen en kommentar

Din e-postadresse vil ikke bli publisert. Obligatoriske felt er merket med *

Navn *

E-post *

Nettsted

Kommentar

Du kan bruke disse HTML-kodene og -egenskapene:

```
<a href="" title=""> <abbr title=""> <acronym title=""> <b> <blockquote cite=""> <cite> <code>
<del datetime=""> <em> <i> <q cite=""> <strike> <strong>
```

PUBLISER KOMMENTAR

Varsle meg om senere kommentarer via epost.

Varsle meg om nye innlegg via epost.